

Pöytäpuheita I, 1

SOPIIKO FILOSOFIA KESKUSTELUNAIHEEKSI JUOMINKEIHIN?

Puhujina Ariston, Plutarkhos, Kraton ja Sossius Senecio

Olen, Senecio, laittanut tähän valikoimaan ensimmäiseksi kysymyksen siitä, pitäisikö juomalasien yli puhua filosofiaa. Muistat varmasti ne juhlat Ateenassa, kun esiin nousi tämä kysymys: pitäisikö ryhtyä puhumaan filosofiaa, kun juo, ja missä rajoissa niin voi tehdä?

Ariston oli paikalla. Hän sanoi: “Kautta jumalten. Onko todella ihmisiä, jotka eivät anna filosofeille tilaa juhlissaan?”

Minä vastasin: “Ja takuulla on, ystävä kallis. He vetoavat ylen juhlallisesti siihen perusteluun, että filosofian ei sovi osallistua keskusteluun viinin kanssa sen enempää kuin talon emännänkään. He suosittelevat Persialaisten tapaa juopotella ja tanssia mieluummin rakastajattarien kuin vaimon kanssa. Meidän pitäisi siis, kuulemma, tehdä samoin ja tuoda musiikkia ja näytöksiä juominkeihin, ei häiritä filosofiaa.”

“Heidän mielestään filosofia ei sovi leikkeihin, eikä meitä kiinnosta vakavuus noissa tilanteissa. Tosissaan, he väittävät, ettei edes sofistit Isokrates suostunut pyyntöihin puhua juomingeissa. Hän vain sanoi: ‘Mitä osaan, ei sovi tähän tilaisuuteen. Mikä sopii tähän tilaisuuteen, sitä en osaa.’”

Sitten Kraton korotti ääntään: “Kautta Dionysoksen”, hän sanoi, “hän teki hyvin, kun kieltäytyi puhumasta, jos hän halusi lopettaa sellaiset jutut, jotka saavat Sulottaret poistumaan seurasta. Silti en usko, että ammattipuhujan puheen kieltäminen juomingeista olisi sama asia kuin filosofin puheen kieltäminen. Ei, filosofian luonne on erilainen.”

“Se on elämän taito, ja siksi ei ole järkeä kieltää sitä mistään huvituksista tai mistään nautinnoista, jotka liittyvät mieleen. Se osallistuu kaikkeen ja tuo sinne suhteellisuuden ja sopivuuden. Muutenhan pitäisi pitää velvollisuutena kieltäytyä päästämästä kohtuutta ja oikeuttakaan juominkeihin, käyttää ylevyyttä tekosyynä.”

“Ajatus on tämä: Jos me aiomme vain syödä ja juoda hiljaisuudessa Thesmoteteumilla, niinkuin Orestes isäntineen, niin sehän olisi varsin hauskaa lääkettä tyhmyyteen. Mutta jos Dionysos on kaiken päästäjä ja vapauttaja, ja ainakin

jos Dionysos irroittaa kielenkannat ja sallii suurimman sananvapauden, niin olisi typerää ja älytöntä, minusta, jos me riistäisimme itseltämme parhaat keskustelut juuri silloin kun puhetta riittää. Olisi älytöntä puhua kouluissa siitä, mikä sopii juominkeihin ja miten viiniä pitää käyttää, mutta ajaa filosofia ulos juhlista itsestään. Ikäänkuin se ei pystyisi soveltamaan opetuksiaan käytäntöön.”

Sitten sinä, Senecio, sanoit, ettei kannattaisi kiistellä Kratonin kanssa tästä. Pikemminkin kannattaa tutkailla vähän juhlien filosofisten puheiden aiheita ja luonnetta. Silloin ei tarvitse aloittaa sitä leikkisää luovimista, joka sopii vain sofistiseen painiin.

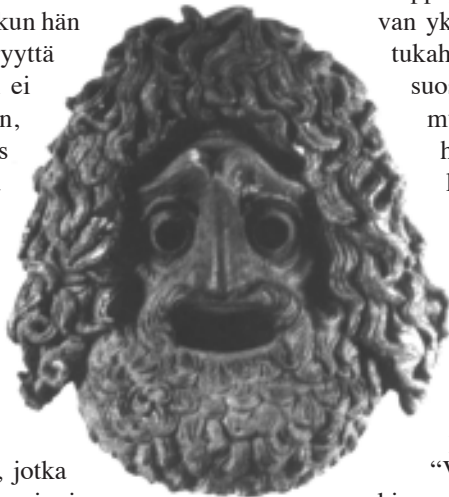
‘Mutta nyt atria syökää, niin aloitamme jo taiston.’
(Ilias II, 381)

Kun kutsuit meidät puhumaan aiheesta, sanoin, että minusta pitäisi ensiksi katsoa millaisia vieraita juhlissa on. “Jos enemistö vieraista on oppineita, niinkuin Sokrates, Faidros, Pausanias ja Eryksimakhos olivat Agathonin pidoissa. Tai Kharmides, Antisthenes, Hermogenes ja muut vastaavat Kalliaan pidoissa. Tällaisten voidaan antaa puhua filosofiaa ja sekoittaa Dionysiokseen yhtä paljon Muusia kuin Nymfejäkin. Nymfithän tekevät Dionysoksesta ystävällisen ja jalon jumalan ruumiille, ja Muusat esittelevät hänet sielulle todella anteliaana ja vielä ilon lähteenä.”

“Tosiaan, jos paikalla on muutamia idiootteja isomman oppineen joukon seassa, eivät he tuo keskusteluun ja ajatuksiin mitään käsittämättömyyksiä. Mutta ehkä seura koostuu enimmäkseen niistä miehistä, jotka kiinnittävät enemmän huomiota linnun, kitarankielen tai kaikukopan äänensävyyn kuin filosofin puheeseen. Silloin on syytä muistaa Peisistratoksen tarina ja esimerkki. Hänhän joutui johonkin kiistaan poikiensa kanssa, ja näki sen kovasti miellyttävän hänen vihamiehiään. Niinpä hän kutsui neuvoston koolle ja julisti, että hän halusi vakuuttaa poikansa, mutta koska nämä olivat jääpäitä, hän salli heidän vakuuttaa itsensä ja seurasi heitä.”

“Tällä tavalla pitää filosofinkin tehdä. Kun juomakaverit eivät jaksa kuunnella hänen saarvojaan, hän vaihtaa roolia ja lähtee heidän menoonsa, eikä vastusta toimintaa, jollei se ylitä sopivuuden rajoja. Hänhän tietää, että puhetaitoa harjoitetaan vain puhumalla, mutta filosofiaa myös hiljaa, vitsaillen ja, kautta Zeun, silloinkin kun ollaan täynnä ivaa ja pilkataan toisia.”

“Platon on aivan oikeassa, kun hän sanoo, että on surkeinta vääryyttä näyttää oikeamieliseltä, kun ei ole sitä. Toisaalta on myös niin, että on filosofian huippu, jos puhuu filosofiaa vaikkei siltä näytäkään; toteuttaa vitsaillen kaikki mihin vakavissaan pystyttäisiin. Näinhän bakkantikin Euripideella iskevät ja haavoittavat hyökkääjiä ilman miekkoja ja kilpiä thyrssosauvoillaan. Näin tosi filosofikin vitsaillen ja nauraen hämmentää ihmisiä, jotka eivät ole aivan haavoittumattomia, ja saa heidät kuuntelemaan.”

“Sitten on joitakin puheenaiheita, jotka sopivat käsittääkseni erityisen hyvin juominkeihin. Jotkut tulevat historiasta, toiset ajankohtaisista aiheista. Joihinkin sisältyy paljon filosofista opetusta, toisiin hurskautta. Toiset saavat aikaan suurta intoa ylevää tahtoa vaativiin tekoihin, toiset hyväsydämiisiin tai ihmisystävällisiin tekoihin. Jos näitä aiheita käyttää tunkeilemattomalla tavalla viihdyttämään ja opastamaan juomakavereitaan, niin se estää aika tavalla kohtuuttomuuden haittoja.”

“Jotkut sekoittavat yrtejä viiniinsä ja levittävät hajuvesiä lattioilleen uskoen, että näin he saavat vieraansa viihtymään paremmin ja olemaan iloisempia. He jäljittelevät Homeroksen Helena, joka salaa lisäksi lääkeainetta sekoittamattomaan viiniin. He eivät tajua, että tämäkin vanha, Egyptin kautta kiertänyt tarina puhuu sopivien ja asiaankuuluvien tarinoiden kertomisesta. Kun he juovat, Helena näet kertoo vierailleen Odysseuksesta tarinaa:

‘vain tuon teon uskaliaan, jonk’ uljas tuo teki, konsa... ruoskan iskuin hän näköns’ ensin runteli ilkein,...’”
(*Odysseia* IV, 242 ja 244)

“Minusta tämä oli se rauhoittava ja kipua lievittävä lääke. Tarina, jonka ajattomuus sopi ajankohdan kokemuksiin ja olosuhteisiin.”

“Viisaat ihmiset voivat puhua suoranaista filosofiaa kuljettamalla keskustelua pikemmin vakuuttavuuden kuin sitovien argumenttien ehdoilla. Tosiaan, Platonkin Pidoissa puhuu, vaikka puhuukin tarkoituksista ja korkeimmasta

hyvästä — vaikka hän puhuu jumaluusopista — hän ei työstä todistuksia tai vyötä itseään taisteluun saadakseen tavallisen tiukan rikkomattoman otteensa. Hän vain saa toiset kannalleen helpoin yksinkertaisin oletuksin, esimerkein ja myyttisin tarinoin.”

“Tutkimusaiheiden pitää olla itsessään yksinkertaisia ja helppoja, teemojen tuttuja ja tutkittavien kysymysten sopivan yksiselitteisiä, etteivät vähemmän ymmärtävät vieraat tukahduta keskustelua. Juopottelevien ihmisten ruumiitkin suostuvat nyt kymään pantomiimeissa tai kuorotansseissa, mutta jos yritämme pakottaa heidät nousemaan ylös ja harjoittelemaan täydessä varustuksessa, tai heittäämään kiekkoa, niin he huomaavat juhlat paitsi ikäviksi myös vahingollisiksi. Vastaavasti heidän henkensä voivat harmonisesti ja hyödyllisesti osallistua helposti käsiteltäviin tutkimusaiheisiin. Pitää kuitenkin kieltää miekkailu sanoilla, niinkuin Demokritos sitä kutsuu, tai saivartelevalle sofistille, kaikki puhe, joka sotkee ihmiset vaatimaan argumentaatioon monimutkaisista ja vaikeista aiheista. Sellainen ärsyttää paikallaolijoita.”

“Viinin pitää olla yhteistä kaikille. Samoin pitää kaikkien voida osallistua keskusteluun. Jos joku ehdottaa monimutkaisia ja vaikeita keskustelunaiheita, on hän aivan yhtä kurja seuraveikko kuin olivat Aisopoksen kettu ja kurki. Kettu viihdytti kurkea tarjoamalla päivällisellä lientä, joka oli kaadettu laakealle kivelle. Kurki ei vain jäänyt ilman päivällistä, vaan joutui naurunalaiseksi, kun liemi aina karkasi hänen ohuesta nokastaan. Kurki kutsui sitten vuorostaan ketun syömään, ja tarjosi päivällisen purkista, jossa oli kapea ja pitkä kaula. Hänen oli helppo työntää nokkansa sinne ja nauttia ruuasta, mutta kettu ei saanut suutaan mahtumaan purkkiin ja joutui tyytymään hänelle kuuluvaan osaan.”

“Jos filosofit ryhtyvät hienovaraisiin dialektisiin argumentteihin juomingeissa, he aina ärsyttävät useimpia vieraita, jotka eivät pysty seuraamaan. Niinpä muut heittäytyvät laulamaan jotakin laulua, kertovat typeriä juttuja tai puhuvat ostoksista tai kaupankäynnistä. Mennyttä on tällöin juhlien hyvän yhteishengen tavoite ja tarkoitus. Ja Dionysos suuttuu.”

“Kun Frynikos ja Aiskhylos toivat vanhat legendat ja kärsimyskertomukset tragedioihinsa, ihmiset kysyivät: ‘miten tämä liittyy Dionysokseen?’ Sama on minulle usein tullut mieleen, kun vedetään loogisia kaavioita esiin juhlissa. ‘Anteeksi, mutta miten tämä liittyy Dionysokseen?’”

“Kun iso malja on keskelläme ja jaetaan jumalan vapauden merkiksi antamia kruunuja, uskallan sanoa, että on järkevää laulaa juomalauluja. Pedanttiseen argumentaatioon ryhtyminen viinilasin kanssa on sofistista. Se ei ole hienoa eikä se sovi juhliin.”

Suomentanut Mikko Yrjönsuuri

